

DLVKOS

Avtomobilska ulica 19, 2105 Maribor, info@dlvkos.si
Društvo ljubiteljev in vzrediteljev kraških ovčarjev Slovenije

PASTIRSKI PSI – VARUHI ČREDE

Ljubljana, 6. december 2011

Mojca Emeršič, Karmen Zahariaš

I. DEL ZGODOVINA IN POSEBNOSTI PSOV PASTIRSKIH PASEM

Foto: Mojca Emeršič

ZGODOVINA

- Več tisoč let uporabe pastirskih psov kot varuhov čred
- Prisotnost volka, medveda in risa, drugih plenilcev
- Prekinjene tradicije z upadom reje ovc
- Ponoven vzpon in revitalizacija avtohtonih pasem ter rodovniška vzreja
- Projekt ponovne uvedbe kuvaša kot varuha čred na Slovaškem (Rigg), tornjaka na Hrvaškem (podobni projekti drugod), izkušnje iz Italije, ZDA, Francije, inpd.

Slika pastirskega psa ob lipicancih, Kobilarna Lipica, (izrez)

Napad volkov na konjsko vprego, tapiserija v hiši v Gospiču, (izrez)
Foto: Mojca Emeršič

PASME PASTIRSKIH PSOV:

kraševec/kraški ovčar, šarplaninec, tornjak, romunski pastirski pes, kuvasz, pomorjanski čuvaj, podhalanski ovčar, marameško ambruški pes, pirenejski mastif, pirenejski pastirski pes, tibetanski mastif, portugalski ovč. pes - da estrella, portugalski ovčarski pes - do alatejo, portugalski ovč. pes - castro laboreiro, kavkaški ovčar, srednjeazijski ovčar, severnokavkaški ovčar, komondor, slovaški čuvač, bergamski pastirski pes, anatolski ovčar, akbaš, aidi, kangal, karabaš, ...

ZNAČILNOSTI PASTIRSKIH PSOV

Med pasmami veliko več podobnosti kot razlik, podobne telesne in vedenjske značilnosti.

Individualne razlike !

- veliki, težki, čokati in čvrsti
- vzdržljivi
- velika glava, povešeni uhlji, močan gobec
- primerno bogata dlaka za zaščito pred poškodbami in vremenom
- nezahtevni pri hrani; jedo relativno malo zaradi mirnosti in počasnejše presnove
- relativno nizka aktivnost,
- zaščitniški – odločno branijo svoje krdelnike in teritorij, takojšnja vrnitev k čredi
- vselej čuječi, tudi ponoči
- sposobnost za skupinsko delo (hierarhija, sorodstvo)
- trden, uravnotežen značaj,
- vztrajnost,
- velika mera samozavesti, težko uklonljivi,
- neodvisni: delovanje na lastno pobudo, zanašanje na lastno presojo
- imajo radi rutino, red
- zaznavajo razporeženje črede
- imajo močan materinski nagon (tudi samci) ....

PASEMSKA SELEKCIJA NAGONOV:

tip psa	primeri pasem	plenilski (lovski) nagon	obrambni nagon (zaščitništvo)	krdelni nagon (sodelovanje in občutek pripadnosti)	opombe	
	pastirske	kraševac, tornjak, šarplaninec, maremansko-abruški pes, kuvaš itd.	slabo izražen	močno izražen	močno izražen	
	ovčarske	mejni ovčar, hrvaški ovčar, nemški ovčar, belgijski ovčar itd.	močno izražen*	močno izražen	močno izražen	* poudarjeni so predvsem opazovanje, zalezovanje in pregon
	lovske	pasemske skupine: jamarji, goniči, ptičarji, prinašalci, šarivci, hrti	močno izražen**	manj izražen	različno izražen	** glede na naloge psov pri lovu so posamezni elementi plenilskega nagona različno poudarjeni

CELOVITO PLENILSKO ZAPOREDJE:

1. orientacija

2. sledenje

3. vidna
zaznava,
pritajitev

4. zalezovanje

5. pregon

6. zgrabljenje
7. usmrnitev
8. razkosanje

9. použitje

(prenašanje);
(odkopavanje, zakopavanje)

Plenska sekvenca 10 osnovnih tipov psov

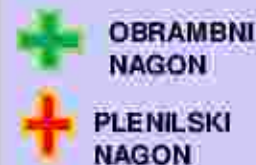
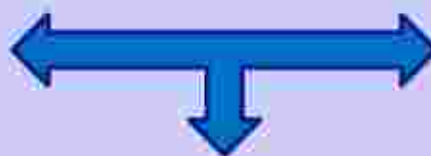
Popolna lovška sekvenca	orientiranje	pregled	zalezovanje	pogon	izgrabljenje	ugriz	usmrnitev	raztelesenje	prouzitje
psi, ki lovijo z vidom	močno izražen	močno izražen	slabo izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	zmerno izražen
psi, ki lovijo z vohom	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	zmerno izražen
~~Prvičinski Psi (Nisvaj, Frenj)~~	slabo izražen	slabo izražen	slabo izražen	slabo izražen	slabo izražen	slabo izražen	slabo izražen	slabo izražen	zmerno izražen
OVČARSKI PSI (zganjači čred)	zmerno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen
nordijski psi	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	močno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen
šarivci	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen
vodni psi in prinašalci	močno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	močno izražen	močno izražen	slabo izražen	slabo izražen	močno izražen
pličarji	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	zmerno izražen	slabo izražen	slabo izražen	zmerno izražen
terierji	močno izražen	zmerno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen	močno izražen
pritikavi in družni psi	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen	zmerno izražen

RAZLIKE TUDI MED PASMAMI, KI SODIJO V ISTO SKUPINO!

LEGENDA:	
	močno izražen
	zmerno izražen
	slabo izražen

PASEMSKA ČISTOST/SLEDENJE POREKLA: VEČJA KONTROLA NAGONOV

Individualne razlike !

“ VIDEZ VARA “ zunanost pastirskega psa, a pri nagonih preveč izražen plenilski nagon

SLEDENJE POREKLA/PASEMSKA ČISTOST : RODOVNIKI IN DNA ANALIZA

- Rodovnike izdaja Kinološka zveza Slovenije (brezplačni rodovniki za kraške ovčarje)
- DNA analiza (preverjanje straševstva – sistemsko pri kraških ovčarjih, sicer prepuščeno vzrediteljem)

PASEMSKA VZREJA: PRAVILNIK ZA VZREJO KRAŠKIH OVČARJEV

- Pogoj za vzrejo: rodovniški psi (pasemski standard), **vzrejni pregled** (izločanje hib, utrjevanje zelenih lastnosti) – 3 x na leto po vsej Sloveniji
- **GLAVNI VZREJNI CILJI:** karakterna stabilnost, zdravje, tip.
- Minimalna starost za paritve (samice 17. mesecev, samci 14. mesecev).
- Pomen osnovne socializacije (pes mora tujcu/sodniku za ocenjevanje pustiti pogledati zobe in moda, veterinarski pregledi)
- Sorodstvena oddaljenost (preveri v IS) – najmanj 3. oz. 4. generacija in genetska distanca

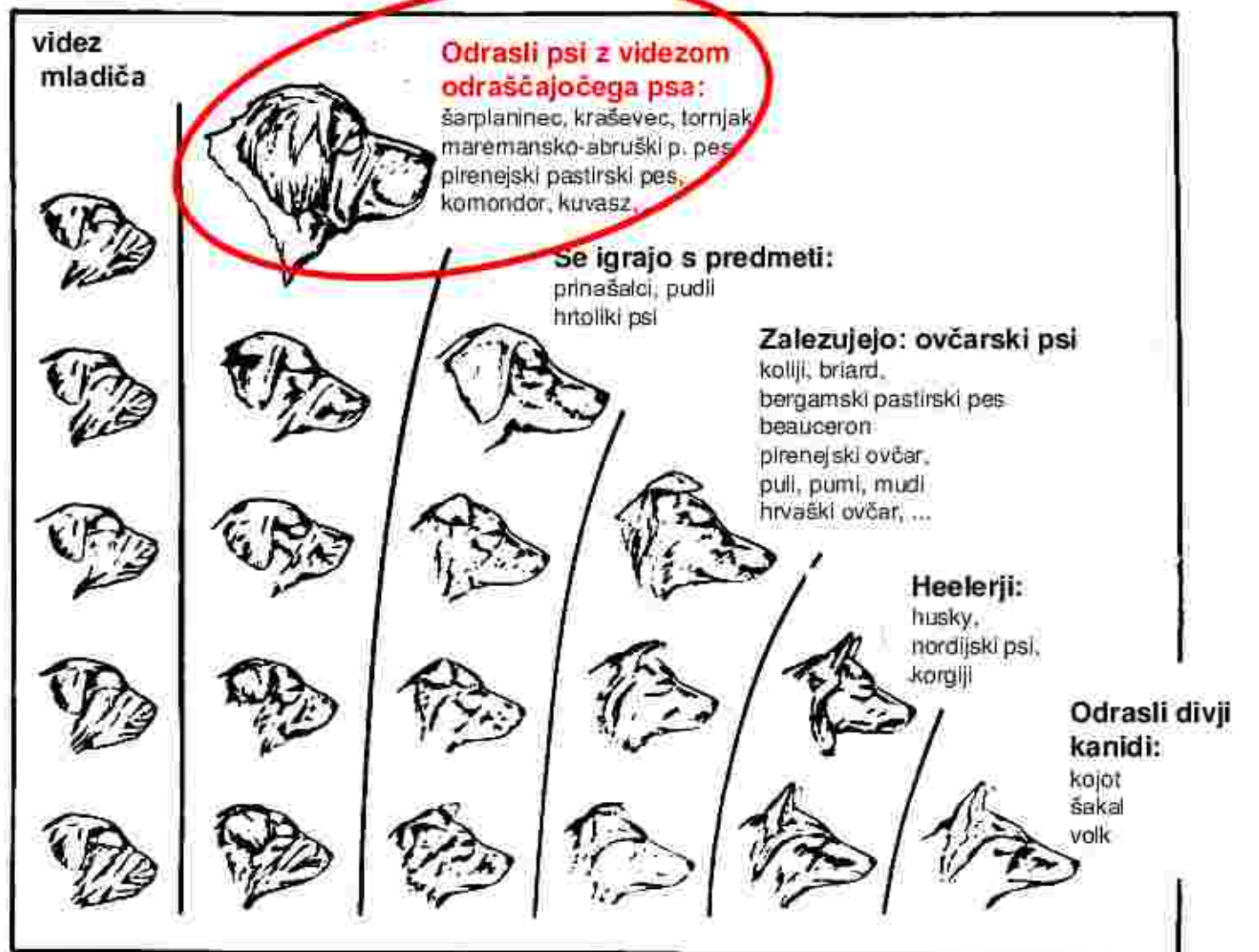

TEORETIČNI MODEL NEOTENIJE* PRI PSIH

(* ohranitev anatomskih in vedenjskih značilnosti mladiča tudi v odrasli dobi)

Ray Coppinger:

"Bolj ko je odrasel pes po videzu podoben divjemu kanidu, celoviteje ima razvit plenilski nagon."

- vodoravno: različna stanja v razvoju posameznih tipov psov
- v spodnji vrsti: razvoj osebka divjih kanidov.

NAJBOLJ OČITNI VEDENJSKI VZORCI PASTIRSKEGA PSA

Ohranjaje vedenjskih vzorcev mladiča tudi v odrasli dobi; npr.

- **podrejeno vedenje:** lizanje gobca odrasle živali, razgaljanje trebuha, miritveno oblizovanje, zehanje, ovohavanje analnega predela...
- **igranje,**
- **sledenje** staršem ali drugim živalim iz legla,
- zadrževanje v bližini doma, ob čredi
- lajanje, če se zgodi ali približuje kaj nenavadnega

SPOZNAVANJE NOVEGA ČLANA TROPA

Foto vse slike; Robert Žgavec

MLAD SAMEC TIPIČNO VEDEDNJE

Foto vse slike: Mojca Emeršič

Mlad samec – negotovost, radovednost

Samozavest - samec kraševca v pasivnem in aktivnem opazovanju (rep, uhliji)

II. DEL

VZGOJA PASTIRSKEGA PSA ZA VAROVANJE ČREDE

Foto: Urban Galob

UČINKOVITOST / USPEŠNOST PASTIRSKEGA PSA

- Je odvisna tako od **prirojenih lastnosti** kot od **ustrezne vzgoje**. Ključni vzorci obnašanja so pri vseh pastirskih pasmah enaki.

Foto: Robert Zupvec

**Že sama prisotnost pastirskega psa v veliki meri odvrča plenilce
- markiranje in označevanje teritorija z iztrebki; izogibanje konfliktu.**

VZGOJA /VZREJA PASTIRSKEGA PSA

- I. **Tehnike usposabljanja** pastirskih psov se zelo razlikujejo od tehnik učenja poslušnosti, lova in zganjanja črede.
- II. Bistvo vzgoje pastirskega psa je **vzgoja med ovcami**, ki vzpostavi močno socialno vez med psom in ovcami.
- III. Ta proces je potrebno nadzorovati in **preprečiti pojavljanje slabih navad** pri psu.

Foto: Mojca Eimeršič

VZGOJA /VZREJA PASTIRSKEGA PSA

Rezultat uspešne vzgoje je pes, ki mu:

- a) ovce zaupajo,
- b) ki je pozoren do ovc.
- c) je do ovc zaščitniški.

A:ZAUPANJE

B:POZORNOST

C:ZAŠČITNIŠTVO

ZAUPANJE

Foto: Robert Žgavec

Foto: Sašo

Foto: Sašo

Foto: Mojca Emeršič

Foto: Emil Jakolič

ZAUPANJE: Živali v čredi so ob psu mirne, lahko se med njimi giblje, ovce pa mu popolnoma zaupajo in mu pustijo da se jim približa oziroma same z njim iščejo stik.

POZORNOST

POZORNOST: znaki dobre pozornosti so **sledenje čredi** in gibanje ter spanje med ovcami/živalmi v čredi.

Foto: Emil Jakolič

Foto: Robert Žgavec

Foto: Mojca Emeršič

ZAŠČITNIŠTVO

ZAŠČITNIŠTVO: Ob motnji (drug pes) ob ograji se je kraška ovčarka v funkciji varuha črede, približala ograji z dvignjenim repom, se nato vrnila k čredi, nato pa ko se motnja ni umaknila ob ograji z laježem in napeto držo opozarjala psa naj se oddalji. Ograje ne preskoči. Foto: Mojca Emeršič

III. DEL PRVI KORAKI

Foto: Emil Jakolič

UVAJANJE MLADIČA V ČREDO: PRVI KORAKI

- Izbor mladiča v leglu (stabilnost, radovednost)
- Starost vključitve **PRI 8 tednov** (socialna vez) – **NE PREJ/NE KASNEJE!**
- Takoj(telesni) stik ovcami/dostop do ovc
- Preprečitev napadov s strani ovc: možnost varnega izhoda/umika (BOX)
- stalen nadzor / opazovanje (ne da bi se pes zavedal da ga opazujemo)
- Če poleti: par strpnih ovc v električno ogrado,menjave ovc
- Začetna izolacija od drugih psov, če je to potrebno
- **Zgodnje navajanje na električno ogrado !**

OMEJENA SOCIALIZACIJA Z LJUDMI IN HIŠNIMI ŽIVALMI

- NAČELNO bolj živali (ljudje zelo omejeno)
- Družina da, **a omejeno** (odrasli, otroci, zaposleni, veterinar);
- Veterinar /avto (prvič prijetna izkušnja);
- Hišni psi, druge domače živali, domači delovni pastirski in ovčarski psi - spoznavanje enega za drugim;

OSNOVNA POSLUŠNOST

Previdno, ne preveč, prehitro !

Čimprej:

- ovratnica (že v leglu)
- povodec

Osnovna vodljivost / poslušnost:

- učenje hoje na vrvici
- in vaj pridi,
- sedi,
- stop,
- (lezi)

Spoznavanje z mejami teritorija:

mladega psa pogosto voditi na vrvici na obhode ob mejah pašnika in vsakdanjih opravkih pri čredi

NEŽELENA VEDEDENJA

Izkušnje iz zgodnje mladosti so neposredno povezane z vedenjem odraslega psa.

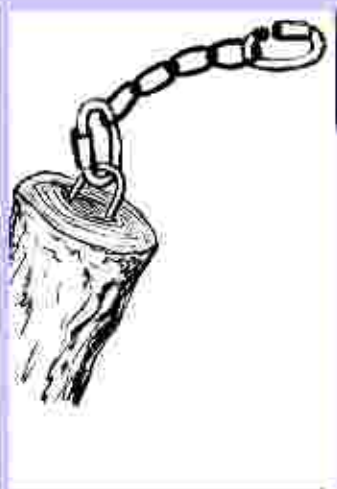
Mlademu pastirskemu psu nikakor **ne smemo omogočiti**, da bi se naučil:

- pretirane igrivosti in preganjanja živali v čredi
- grizenja repov, uhljev
- uhajanja

Foto: Urban Golob

PRIPOMOČKI ZA ZMANJŠEVANJE NEŽELENIH VEDENJ

VLEKA – preprečuje preganjanje in uhajanje/pobege

- iz varnih materialov (les, guma za avto, moped, ...)
- različno velike in težke, krajše ali daljše
- lahko do $\frac{1}{4}$ teže psa
- **daljša in težja** psu preprečuje tekanje za ovcami in onemogoči preskok ali plazenje pod ograjo
- **kratka** (cca 1 m), psu opleta okoli zadnjih nog in upočasni gibanje – pes začne hoditi počasi in nekoliko postrani

OBEŠANKA – ovira hitro gibanje
= varianta kratke vleke

POMEMBNO: takojšnja in
zgodnja omejitev prostora
kjer je mladič s čredo, z
električno ogrado, ki omejuje
teritorij je zelo dobra
garancija za manjše uhajanje
oz. neuhajanje v prihodnosti

PRIPOMOČKI ZA ZMANJŠEVANJE NEŽELENIH VEDENJ

GRENKI /NEPRIJETNI PREMAZI ZA UŠESA REPE –

Preprečujejo grizljanje, lovljenje za repe in praske

- BIOTEHNIŠKA /zootehnika (nasvet..?) – primerna sredstva

UPORABA ZATEZNE OVRATNICE –

_raje ne, možnost davljenja

UPORABA ELEKTRIČNE OVRATNICE –

v skrajnih primerih, vendar raje ne ??

BODEČA OVRATNICA

zaščita psa v spopadih

POMEMBNO: zgodnji nadzor in kontrola lahko zelo zmanjšata oz. preprečita utrjevanje slabih navad.

IV.DEL

NALOGE IN ODGOVORNOST LASTNIKA DELOVNEGA PSA

Foto: Mojca Emeršič

NALOGE IN ODGOVORNOST REJCA -I

Predanost nalogi

- izbira mladiča
- vzgoja in usposabljanje (2 leti)
- zdravstveno varstvo (cepljenje, poškodbe, paraziti, ...)
- nega, hrana
- veselje

Odgovornost

- potencialno nevarni do ljudi in drugih psov
- primerna in pravočasna socializacija
- vzgoja mladiča in reden nadzor odraslega psa
- opozorilne table
- spremstvo za obiskovalce
- delujoča električna ograda

Ustvariti pogoje in okolje, kjer bo lahko pes razvil in uporabljal podedovane lastnosti !

ZAVAROVANJE PSA IN PRAVNI VIDIKI LASTNIŠTVA

ZAKON O ZAŠČITI ŽIVALI (2007)

5. člen, točka 23: Nevaren pes je pes, ki je ugriznil človeka oziroma žival.

Za nevarne pse se ne štejejo:

- službeni policijski ali vojaški psi, katerih ugriz je posledica izvajanja službene dolžnosti;
- psi, katerih ugriz je posledica nedovoljenega vstopa osebe v objekt **ali na ograjeno zemljišče, ki je na vhodu označen z opozorilnim znakom. ...**

VII. Poglavje: 7. Ugrizi psov in šolanje psov; členi 26a, 26b, 26c.

ZAVAROVANJE PSA IN PRAVNI VIDIKI LASTNIŠTVA

PRAVILNIK O ZAŠČITI HIŠNIH ŽIVALI (2009)

– nekaj določb se (lahko) nanaša tudi na pastirske pse, to so:

4. člen: splošno; prehrana, oskrba, gibanje, preprečitev pobega

5. člen: ustrezna veterinarska oskrba

6. člen: sprememba lastništva se javi na VURS!!

11. člen: paritve; min. 14 mesecev, 290 razmika dni (glej tudi kinološki pasemski pravilnik)

25.-32. člen: specifično: nastanitev, uta, zaščita, privez (če), odstranjevanje zajedalcev, prehrana

Priloga 4

VELIKOST PASJE UTE

Velikost psa – plečna višina v cm   Velikost ute (širina x globina x višina) v cm

do 55	100 x 60 x 55
nad 55 do 65	150 x 100 x 70
nad 65	170 – 180 x 120 x 85

ZAVAROVANJE PSA

OSNOVNO ZAVAROVANJE PSOV

- za nevarnost pogina
- Brezbolne usmrtitve (bolezen, nezgoda)

ZAVAROVANJE PASTIRSKIH PSOV

- Ob predpostavki, da so pastirski psi usposobljeni za varovanje črede in **so čistokrvni psi z rodovnikom**, bi bila premijska stopnja za osnovno zavarovanje 15,0%.
- Če bi stranka želela tudi kritje za nevarnost izginitja psa na paši s tem, da kasneje trupla ne najdejo, je na to premijsko stopnjo potrebno obračunati doplačilo +30%.
- V primeru pogina ali izginitja psa je potrebno zavarovalnici dostaviti poročilo o sekciji živali oziroma potrdilo o odjavi psa iz centralnega registra psov.

DODATNO ZAVAROVANJE PSOV

- Poleg osnovnega zavarovanja psov je možno zavarovati tudi stroške zdravljenja. Kritje stroškov zdravljenja zajema ambulantno zdravljenje 4 bolezni v celoti na zavarovano žival. Obvezna soudeležba zavarovanca je 30% od neto vrednosti veterinarskih storitev + DDV%. Za zavarovanje veljajo Posebni pogoji za zavarovanje kritja stroškov zdravljenja živali ŽI-vet-01.

ZAVAROVANJE CIVILNE ODGOVORNOSTI LASTNIKA

- Kot dodatno zavarovanje se lahko sklene tudi **zavarovanje splošne civilne odgovornosti lastnika psa (SCO)**, ki krije civilno pravne odškodninske zahtevke tretjih oseb zaradi škod, povzročenih iz naslova posesti psa.
- - Za zavarovanje veljajo Splošni pogoji za zavarovanje odgovornosti 01-ODG-01/06.
- - Enotna zavarovalna vsota za poškodovanje oseb in stvari je 20.000 EUR.
- - Premija za SCO iz naslova posesti psa je za vsakega psa 28,00 EUR.

PREDLOGI ZA OPOZORILNE TABLE (VEČJE IN MANJŠE)

POZOR, PASTIRSKI PES

Če pes laja na vas, ko hodite ob ogradi, se ga ne bojte, ker se boji žice in ne bo prišel na cesto. Kljub temu pa se ob njem ne ustavljajte, ga ne ogovarjajte in ga ne dražite, temveč mirno nadaljujte svojo pot.

Nikakor se ne približujte ovcam in ne skadite čez ogrado, ker je v tem primeru pes lahko nevaren in lastnik ne prevzema odgovornosti za posledice.

Hvala za razumevanje in lep dan vam želimo!

PES PRI OVCAH

Prosim, ne moti!

POZOR ČUVAJ

Ne vabi, ne draži psa!

POZOR, PASTIRSKI PES

Prosimo, da pastirskega psa ne vabite, ne hranite, se z njim pogovarjate, ne puščate blizu vaših psov in ga ne strašite. Nahaja se namreč v pilotskem projektu vzgoje pastirskih psov in prepogosti kontakti s človekom niso zaželeni. Prosim, da se obnašate, kot da psa ni in mirno nadaljujete svojo pot. Hvala za razumevanje in lep dan vam želimo!

POZOR ČUVAJ

Ne hodi na pašnik!

VARUH ČREDE

Ne hodi na pašnik!

V.DEL

**PREHRANA IN NEGA PASTIRSKEGA
PSA**

ROKOVANJE IN DOTIKI

- Dvigovanje mladiča
- Pregledovanje vsega telesa
- Navajanje na dotik (zobovje, med tačkami....)
- Česanje

PREHRANA, NEGA

- **Hranjenje:**

- vsaj 3 x /dan do 6. meseca,
- 2 x do 1. leta,
- nato vsaj 1 x dnevno;

- **voda vedno na voljo**

- Prehrana: briketi ?/druga hrana (NE SOLI!, čokolade, začimb, sladkorja)
- Redno odpravljanje zajedalcev, cepljenje
- Sterilizacija/kastracija (+/-)?
- Klopi (zaščita/bolezni)

ZAŠČITA PRED ZUNANJIMI ZAJEDALCI

1. Bolhe

- Najbolje se je proti bolham boriti na več načinov hkrati.
- Bolhe se le kratek čas zadržujejo na psu, večinoma so skrite v pasjem ležišču, v špranjah, v preprogi itd. - pršimo z varnimi in dovoljenimi insekticidi.
- Najbolj učinkovit način preprečevanja "okužbe" z bolhami je izogibanje bolhatih psov.
- Bolha je tudi gostiteljica pasje trakulje, zato obstaja velika verjetnost, da če ima pes bolhe ima tudi trakuljo!
- Učinkovita zaščita (in za dolgodlake pse primernejša od ovratnice) so kožne kapljice v ampulah, npr. (trenutno) Frontline, Advantix, Stronghold, Fyprist... ki jih psu nanesemo na kožo na vratu (zgornji del, kjer se ne more lizati).
- Advantix, ki ima dodan repelent kar pomeni, da tudi odganja zunanje zajedalce. Večinoma ti nanosi držijo do 4 tedne.

ZAŠČITA PRED ZUNANJIMI ZAJEDALCI

2. Klopi

- Proti njim učinkujejo le redki strupi in celo ti ne popolnoma.
- Psa je potrebno pregledovati ter klope odstraniti, saj prenašajo hude bolezni (*borelioza, erlihioza, babezioza, klopni meningoencefalitis*)

Večino klopov boste našli na glavi in na prednjem delu psa.

- Tudi za klope priporočamo prej naštete **zaščite v obliki kapljic (nanos zgoraj na vrat)**.

ZAŠČITA PRED KUŽNIMI BOLEZNIMI - CEPLJENJA

- PRVIČ je mladič cepljen že pri vzreditelju proti:

- pasji kugi,
- kužnemu kašlju,
- virusnemu hepatitisu in
- parvovirozi.

- DRUGIČ naj bo proti istim boleznim cepljen po preteku 1 meseca, oz. takrat ko piše v potnem listu.
- Cepljenje se običajno ponovi še po preteku 6-ih mesecev, oz. se o tem posvetujte z veterinarjem.
- Cepljenje proti pasji kugi in virusnemu hepatitisu je nato priporočljivo ponoviti po treh letih in ne vsako leto !
- **Cepljenje proti steklini** 1 x letno je zakonsko obvezno, še toliko bolj pa nujno za pse, ki so v neposrednem stiku z naravo.

Vsako cepljenje naj vam veterinar vpiše v modro knjižico, ki je "potni list" vašega psa in jo po novih predpisih dobite, ko s kužkom prvič obiščete svojega veterinarja oziroma vam ga da vzreditelj psa.

ZAŠČITA PRED NOTRANJIMI ZAJEDALCI

Nekaj dni pred cepljenjem dajte psu tablete/pasto za odpravljanje notranjih zajedalcev!

- Pasta deluje le proti glistam, proti trakuljam pa ne.
- Tableti (Dehinel, Pratel, Biovermin...) pa delujejo tako proti glistam kot proti trakuljam.

Priporočljivo je, da notranje zajedalce pri psu odpravljate do 6. meseca vsak mesec, nato 3 x letno.

KASTRACIJA /STERILIZACIJA

POZITIVNI VIDIKI:

- VEČJA VARNOST ČREDE: sterilizirane samice ni potrebno umakniti od črede (20 dni)
- VEČJA VARNOST ČREDE: kastrirani samci se ne oddaljijo od črede zaradi goneče psice (ne uhajajo)
- Zdravstveno ni večjih tveganj, operativni poseg relativno enostaven/cenovno nezahteven
- izogibanje parjenju v sorodstvu ali nenačrtovanim leglom v nasprotju zakonu/pravilniki
- Ne vpliva na delovno sposobnost živali

DRUGI VIDIKI:

- Večja možnost inkontinence pri samici (po sterilizaciji)
- Dobri delovni psi ne bodo vključeni v nadaljnjo vzrejo – oblikovanje delovne linije

POVZETEK

	POVEZOVANJE Z OVCAMI	SOCIALIZACIJA:	UČENJE POTREBNE POSLUŠNOSTI:
<p>MLADIČ</p> <p><i>približno do 4. ali 5. meseca</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Prvi stik s čredo je med 7-8 tednom - Takoj omogočen NENEHEN stik z ovcami - Takoj zavetje v ogradi/hlevu (poseben izhod/vhod kamor ovce ne morejo) - Onemogočiti neprijetne izkušnje s strani ovc (preprečitev napadov) - Včasih igra (cufanje repov, kožuha, ušes) –preprečiti! - STALEN NADZOR 	<ul style="list-style-type: none"> - doma: seznaniti psa z vsemi bitji, ki jih bo v življenju srečeval (kratki občasni stiki) - izven domačega okolja ZELO OMEJENO ljudje, psi, veterinar - občasne kratke vožnje z avtom - Redno pregledovanje telesa - OPOZORILNE TABLE 	<ul style="list-style-type: none"> - <u>PREPREČEVATI NEŽELENA VEDENJA!</u> - psa voditi na vrvici pri obhodih in vsakdanjih opravkih pri čredi - učenje meja teritorija - učenje hoje na vrvici in vaj <u>pridi</u>, <u>sedi</u>, <u>stop</u>, (<u>lezi</u>) (ZELO OMEJENO) - Takoj navajati na električno ogrado (preprečitev kasnejšega uhajanja) - TAKOJ preprečevanje neželenogavedenja (pretirana igra, lovljenje, cufanje, praske)
<p>ODRAŠČAJOČI PES</p> <p><i>do približno 18. meseca</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - na vrvici pogosti obhodi teritorija - (ovc ne brani učinkovito pred 1.-3. letom !) - Pri nekaterih psih bolj izrazita igra in preganjanje živali (nujno preprečitev in korigiranje !) 	<p>Mladič začne dozorevati:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nastop pubertete (kastracija oz. sterilizacija) - samozavestnejši; odnos do lastnika in domačih - odnos do tujcev; seznaniti psa z bližnjimi sosedi - OPOZORILNE TABLE! - občasne vožnje z avtom 	<ul style="list-style-type: none"> - Električna ograda (preprečitev kasnejšega uhajanja) - redno nadzorovati psa, ko je postopoma vse dlje sam z ovcami (skrito opazovanje) - Bolj izrazito izzivanje avtoritete (samci) - po potrebi "vleka" ali "obešanka" ali drugi načini - Varnost psa na pašniku: <ul style="list-style-type: none"> - opozorilne table - prometne nesreče, če pes ulde - pazi na psa pri delu s stroji! - bodeča ogrlica ?
<p>ODRASEL PES</p> <p><i>približno od 18. do 30. meseca</i></p>	<p>Izoblikuje se lastna osebnost psa: postane neodvisen, ustaljen, rutiniran, vzvišen, trmast in zadržan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - občasne vožnje z avtom - skrb za zdravje: <ul style="list-style-type: none"> - pregledovanje telesa - redna cepljenja - odstranjevanje parazitov - Če pride veterinar, naj ga pes sreča izven pašnika 	<p>Kontinuirano vzdrževanje poslušnosti; povsem odrasel pes, navajen samostojnosti, lahko začne ignorirati ukaze.</p>

VI.DEL

SLOWOLF

PROJEKT SLOWOLF– www.volkovi.si

CILJ: dolgoročno ohranjanje populacije volkov in izboljšanje njihovega sobivanja z ljudmi

AKCIJA C.6, Primeri dobre prakse: Demonstracija in promocija primerov dobre prakse varovanja drobnice na pašniku pred napadom volka

- ✓ **Dodelitev pastirskih psov** izbranim rejcem za zaščito čred pred volkovi
- ✓ **Podpora rejcem** (svetovanje/izobraževanje na terenu)
- ✓ **Spremljanje poteka razvoja psov** (redni obiski)
- ✓ **Podpis pogodbe** (pravice/obveznosti)

PROJEKT SLOWOLF– www.volkovi.si

Predstavitev podporne ekipe za delo psi:

DLVKOS:

- Mojca Emeršič – koordinator
- Karmen Zahariaš (terenska svetovalka, Primorska)
- Urša Udovič (terenska svetovalka, Kočevje)
- + *Robert Žgavec (rejec)*

Predstavnik **SloWolfa:**

- Irena Kavčič – koordinator akcije C.6:
Primeri dobre prakse

Kras (1 pes)

kraški ovčar **Jaron**,
november 2011

Kočevje (2 psa)

kraški ovčar **Jazon**,
november 2011

kraška ovčarka **Jopa**,
september 2011

PROJEKT SLOWOLF– www.volkovi.si

Notranjska (2 psa)

tornakinja Ula,
september 2011

tornakinja Ala,
september 2011

Pogodba SloWolf/rejec:

- Zaščita in skrb za psa
- Uporaba psa namensko za varovanje črede
- Sodelovanje in podpora ciljem projekta
- Sodelovanje s svetovalci in poročanje o napredku/težavah
- Upoštevanje nasvetov in navodil

Kako spremljamo napredek ?

A. Obiski v mesečnih presledkih:

1) Pogovor s skrbnikom

- splošno stanje psa
- morebitni problemi
- upoštevanje navodil / dodatna navodila

2) Opazovanje psa in zapisovanje podatkov

B. Redni telefonski kontakti opazovalk in skrbnikov

Trenutna legla/interes ?

SLEDENJE POREKLA/PASEMSKA ČISTOST: INFORMACIJSKI SISTEMI NA INTERNETU za kraševca in tornjaka

- [Informacijski sistem za kraške ovčarje](http://www.dlvkos.si)
(poreklo znano za 5+ generacij)

www.dlvkos.si (klikni IS)

- [Informacijski sistem za tornjake](http://tornjak.pedigre.net/)
(poreklo znano za 5+ generacij)

<http://tornjak.pedigre.net/>

Vprašanja ?

